

Etika

10. évfolyam

A 10. évfolyam követelményrendszere, a 9. évfolyamon megszerzett tudáson alapul, bővül a tanmenetben felépített követelményrendszer szerint.

Célok

- A folyamat végén a tanuló képes lesz cselekedetei következményeinek belátására, a mások iránti felelősség és felelősségvállalás érzékelésére. Kibontakozik a közösségi élettel kapcsolatos igazságérzete, társaival és az őt körülvevő személyekkel szembeni elfogadása, segítőkészsége. Magatartásában fejlődik az önfegyelem, a másokat megillető tisztelet megadása és tevékenységeiben a kíváncsi mértéktartás. Feladatai és munkatevékenységei során megerősödik kötelességtudata.
- Kialakul a felnőtt életéhez kötődő reális énképe, megismeri és kontrollálni tudja a viselkedését. A társas kapcsolatok tudatosan megfigyelt visszajelzései alapján tovább fejlődik önértékelése, önbizalma. Kialakul a társakkal, ismerős és ismeretlen környezettel szembeni bizalom és bizalmatlanság megfelelő egyensúlya.

Feladat

- A pedagógus feladata biztosítani a középsúlyos értelmi fogyatékos, alapfokú iskolai tanulmányaikat befejezett tanulók általános tudásának elmélyítését, illetve szinten tartását, a közismereti órákon a szociális kompetenciák fejlesztését, a személyes jártasságnak, a problémákkal való megbirkózás képességének erősítését célzó tanulási környezetet, a tevékenységközpontú tanulásszervezést.
- A tantárgy feladata elmélyíteni, kiegészíteni a 9. évfolyamon megszerzett általános műveltséget, feltárni és segíteni az épen maradt részképességeket, támogatni az érdeklődés és tehetség alapján kialakuló tanulói tevékenységeket.
- A tantárgyi struktúra igazodik az értelmi fogyatékosokból adódó nevelhetőség, oktathatóság, képezhetőség sajátosságaihoz. A kompetenciák fejlesztésében megkülönböztetett figyelmet fordít a személyes, a szociális, a kommunikációs és az életvezetési kompetenciákra; és minden tananyagtartalmat a gyakorlati életben előforduló problémák, helyzetek megoldásához kapcsol.

Elvárt teljesítmény

- Megérti a tanuló, hogy az ember egyszerre biológiai és gondolkodó lény, aki alkalmas tanulásra és mások elfogadására.
- Életkorának és képességeinek megfelelő szinten ismeri önmagát, képes elemi szintű jártasság elsajátítására az etikai gondolkodás alapkérdéseiben.
- Nyitott más kultúrák értékeinek megismerésére és befogadására.
- Képességeinek megfelelő szinten elképzei saját jövőjét; tudja, hogy céljai eléréséért erőfeszítéseket kell tennie.
- Életkorának és mentális képességének megfelelő szinten tudja, hogy minden döntés szabadsága egyúttal felelősséggel is jár.
- Képes megkülönböztetni a helyes és helytelen emberi cselekedeteket.
- A tisztelet, szeretet, megbecsülés fogalmáról elképzelésekkel rendelkezik, melyet saját segítőkész magatartásával támaszt alá.

Értékelés: Félévkor és tanév végén szöveges értékelés, évente P.A.C.- P.A.C. 2 mérőeszközös méréssel.

Tematikai egység	1. Egyén, közösség, társadalom	Órakeret: 11
Előzetes tudás	A családban valamint a formális és informális, iskolai közösségekben szerzett személyes tapasztalatok.	
Tantárgyi fejlesztési célok	Ismerni a helyes viselkedés formáit, fordulatait. Tisztázni és rendszerezni vonzalmait, kapcsolatait, és megnevezni azok típusát.	

Követelmények – Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási Pontok
Fejlesztési feladat	Kommunikáció:

- Kapcsolati hálót felrajzolni, saját helyzetét rögzíteni, törekvés a minél jobb pozíció megszerzésére: (Saját közösségek - család, iskolai közösségek, munkahely). - A közösségekben, társaságokban történő állandó változásokat áttekinteni, tudatosítani, azokhoz alkalmazkodni. Barátságok, kapcsolatok. Különböző közösségek – különböző viselkedési elvárások. Mit helyes és mit nem helyes tenni az adott közösségben? - Társadalmi normákat ismerni, elfogadni, a kívánatos, az elfogadható és az elfogadhatatlan magatartást felismerni.	olvasás-írás, szókincs bővítés, konfliktuskezelés, Társadalmi ismeretek: szituációs gyakorlatok, Információs eszközök használata: anyaggyűjtés, filmrészletek,
Ismeretek - Közösségek – erőt adó és negatív hatású közösség körének áttekintése. - Alkalmazkodás, választás, segítségkérés, engedelmesség helye az egyén viselkedésében. - Együttérzés másokkal, saját helyzet reális értékelése. - Páros- és közösségi kapcsolatok körének áttekintése – hasonlóságok és különbségek számbavétele. - Nemi, nemzetiségi, etnikai különbségek tartalmának tisztázása. - Erőszak, bántalmazások megelőzésének, elkerülésének, segítség kérésének módja.	Gyakorlati képzés előkészítése: munkavállalás, munkahelyi viselkedés, Ikt eszközök használata, digitális kompetencia fejlesztése
Tevékenység Önálló vélemény megfogalmazása, felvállalása az adott csoportban. Lehetőségek és következmények megbeszélése példákon keresztül. Saját kapcsolati háló megrajzolása (családban, iskolai közösségben). A közösségi élet szabályainak (törvények, házirend, napirend, munkarend) megismerése, cselekvés ezeknek megfelelően (Hogyan tudja az egyén segíteni a csoportot? Milyen módon tudja a csoport segíteni	

az egyént?). A társadalom tagjainak sokszínűségének áttekintése, ezek elfogadása (férfi - nő, nemzetiségek saját környezetükben – más népek tagjai: bőrszín, nyelv, vallási különbözőségek saját tapasztalatok ezzel kapcsolatban). Szerepjáték, kapcsolat létesítése, viták rendezése, kapcsolat lezárása (szakítás), abúzus, zaklatás eseteinek felismerése, segítség kérésének lehetőségei. Bizalmi kapcsolat kialakításának lehetőségei.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Csoport, közösség, önállóság, korlátozás, alkalmazkodás, engedelmesség, törvény, szabály, lelkiismeret, választás, bűn, erény, előítélet, tévhit. A már tanult udvariassági formák gyakorlása, és bővítésük újabbakkal. Megbeszélt helyzetek helyes megoldásához szükséges formulák (térjen ki a konfliktusok elől, ne válaszoljon). A tárgyalt helyzetek átlátása, megértése, szükséges fogalmak tisztázása. Családtag, munkatárs, alkalmazott, teljesítmény, önzetlenség, hűség, ragaszkodás, érettség, felelőtlenség, házirend, napirend, kötelességtudó, megbízható,

Tematikai egység	2. Önismeret. Testi és lelki egészség	Órakeret: 16
Előzetes tudás	Külső és belső tulajdonságok. köre, saját jó és rossz tulajdonságok ismerete. Őszinteség a kapcsolatokban.	
Tantárgyi fejlesztési célok	Érzelmait megfelelően kezelni. Lényeges- és lényegtelen körülményt egyre biztosabban megállapítani. Az önismeretet, valamint az önálló gondolkodás és cselekvés iránti igényt kialakítani, fejleszteni. Törekvés a káros szokások kijavítására.	

Követelmények – Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási Pontok
Fejlesztési feladat • A jó és a rossz tulajdonságokat felismerni. • Önmagát és társait jellemezni (Reális önismeret). • Felelősséggel viselkedni (a kritika elviselése, kiállás a saját vélemény mellett, sérelmeiről beszélni). • Hatékonyan és konstruktívan részt venni a szűkebb környezet életében. • Megfogalmazni a kapcsolatokra vonatkozó igényét. • Ismerni és használni az udvariassági formákat. • Az egészséges életmód pozitív hatásaira rámutatni. • A káros szenvedélyek körét ismerni, kialakulásukat elkerülni. Segítségkérés módját és helyét megismerni. Segélykérő telefonszámokat ismerni. Ismeretek • Önjellemzés, reális önértékelés (jó- és rossz tulajdonságok, mi jellemző rám? külső megjelenés, ujjlenyomat, hangszín, a vérből megállapítható azonosság DNS). • Iskolai, munkahelyi, lakóhelyi kapcsolatok, osztálytársak, barátok. (milyennek látom társaimat, ők hogy látnak engem?) • Az emberi természet megnyilvánulásai, a helyes életvezetés kialakítása. Veszélyeztető tényezők, a káros hatások kivédése, kialakulásának megelőzése. (Dohányzás (aktív – passzív). Alkoholizmus, káros közösségek hatása (galeri, szekta). Fiatalkori bűnözés, kábítószer-használat. Fertőző betegségek (AIDS, hepatitis). Játékszenvedély (nyerőgép, számítógép, kártya, sportfogadás). • Viták, érdekek, ellentétek megoldása békés úton, ha szükséges segítség igénybevétele módja. (A különböző, prevencióval	Kommunikáció: olvasás, írás, szókincs bővítés, Médiaismeret non-verbális kommunikáció, Osztályfőnöki óra: beilleszkedés, alkalmazkodás, Környezet- ismeret: az emberi testtel kapcsolatos ismeretek, Életvitel és gyakorlat: személyes szükséglet, vásárlás, Ábrázolás-alakítás: portré, önarckép készítése, Ikt eszközök használata, digitális kompetencia fejlesztése

foglalkozó szervezetek és technikák megismerése.)

- Beilleszkedés, alkalmazkodás, egymás tisztelete és segítése.
- Az „ÉN” kapcsolódása: szoros és felszínes kapcsolatok közötti különbségek észrevétele (a kapcsolatok kétoldalúak, a partner szándékától is függnék). Lelki bántalmak, sérelmek következményei. Feszültségoldás.
- Szeretet, szerelem érzése.
- Helyes viselkedés: – Érzelmi kapcsolatok férfi és nő között.
- Párkapcsolatok. Házasság. Családi felelősség, kötöttség.
- Közlekedés és vásárlás közbeni kommunikáció, és viselkedés.
- Udvariassági formák ismerete és használata.
- A napi fogyasztásban fellelhető áru, szaküzlethez történő hozzárendelése (különös tekintettel az egészségre kedvező hatású élelmiszerekre).

Tevékenység

Saját tulajdonságok számbavétele, feltérképezése. Irányított, beszélgetés, rajzolás.

Önjellemzés készítése, és megismertetése a társakkal (önkritika).

Külső és belső tulajdonságok számbavétele, fénykép nézegetése: régi – új, mi változott? A tulajdonságok csoportosítása különböző szempontok szerint (megváltoztatható tulajdonság: hajszín, állandó, csak egy emberre jellemző tulajdonság: ujjlenyomat).

Önbírálat, mások bírálata, a kritika elfogadása, vélemény megvédése szituációs gyakorlatok a témával kapcsolatban (rendezetlen külsővel jelentél meg az iskolai ünnepélyen, a kulturált étkezés szabályait nem vették figyelembe az osztálykiránduláson).

javaslatok és tervkészítés a „hibajavításra”.

Családi kapcsolatok (szülők, nagyszülők tisztelete miben nyilvánulhat meg?).

Képek, könyvek, videofilmek megtekintése. Beszélgetés, csoportosítás, szituációs játék. Felvétel készítése helyzetgyakorlatokról, a felvételek megtekintése és megbeszélése.

Érzelmi kapcsolatok feltérképezése, munkatársi, baráti, szeretet, szerelmi kapcsolatok (rokonszenv, ellenszenv, őszinteség, hazugság, választás, döntés, helyzetek megoldása, a választott megoldás indoklása). Jellemzés készítése véletlenszerűen kiválasztott társról, a kapott jellemzés elfogadása, vagy elutasítása, párválasztás. Saját élmények a témával kapcsolatban (szóbeli beszámolók). Filmrészletek irodalmi szemelvények a témával kapcsolatban (Te mit tennél? Azonosulás a szereplővel, ítéletalkotás, helyes, helytelen felismerése). Saját tapasztalatok az egészségi állapot, jó – rossz hangulat hatása a közérzetre. Tudatosság a negatív hatások kivédése érdekében (önmegfigyelés, önfegyelem, önkritika), megtörtén, és szimulált esetek közös megbeszélése. Jó – rossz, helyes – helytelen, hiba – bűn, bemutatásuk helyzetgyakorlatokban, állásfoglalás, reakció megbeszélése. Feszültségoldásra alkalmazott módszerek megosztása társakkal. Beszélgetés a káros szokásokról, előadás, tájékoztató film a negatív hatásokról. A feszültségoldás önpusztító formáinak kerülése (módszerek a lelki egyensúly visszaállítására). Megelőzés. Szituációs gyakorlatok a káros hatásokkal való találkozásokról, hogyan lehet ezeket elkerülni (alkohol, cigaretta és drog visszautasítása), a napirend és az egészséges életmód segítségével. Segítséggel vásárlás gyakorlása (szituációs játékok, helyzetgyakorlatok) alkalmazható kommunikációs formák (udvariassági formák). Napirend összeállítása (aktivitás, pihenés, egészséges életmód: táplálkozás, sport)	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	jellemzés, tulajdonság, viselkedés, közérzet, hangulat, bírálat, dicséret, szeretet, szerelem, bolt, szaküzlet, bevásárlóközpont, áruház, forgalomban lévő pénzek, élelmiszer árak, ruházati cikkek ára, kocsí,

	lakás ára és a fizetés viszonya, rokon – ismerős, családfe, ujjlenyomatvétel, rendőrség, vérvizsgálat, titkolás – beismerés, illik – nem illik, bocsánatkérés, megbocsátás, tiszteletlenség, vita, veszekedés, gyűlölet, tettegesség, elfogadás, elutasítás, udvarlás, szakítás, visszautasítás, viszonzatlan érzelmek, törvényes, tartós, futó kapcsolat, következmények vállalása, Konfliktuskezelés, egészségmegőrzés, szabálykövetés, játékszenvedély, függőségkerülés, -elhárítás, önismeret, önjellemzés, önkritika, tervkészítés, hibajavítás, feszültségoldás, megelőzés, reális, pozitív és negatív változás, önpusztítás, prevenció.
--	--

Tematikai egység	3. Az ítélőképesség, az erkölcsi- és az esztétikai érzék fejlesztése	Órakeret: 9
Előzetes tudás	Az egyéni és közösségi értékek felismerése, különbségtétel a jó és a rossz, az igaz és a hamis, valamint a szép és a rút között.	
Tantárgyi fejlesztési célok	A törvénytisztelő, türelmes magatartást megalapozni, törekedni mások elfogadására. Saját értékeket felismerni, a pozitív tulajdonságokat erősíteni, véleményét kulturáltan megfogalmazni.	

Követelmények – Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Fejlesztési feladat - Irodalmi művekben, filmekben és köznyelvi szövegekben emberi alaptulajdonságokat felismerni, megnevezni. - Saját és mások viselkedését helyesen megítélni. - Követendő példaképeket választani. - Elítélendő magatartást felismerni. - Helyzetnek megfelelő kommunikációs formákat és viselkedést gyakorolni. - Kommunikációs és metakommunikációs jeleket	Kommunikáció: olvasás-írás, médiaismeret, konfliktuskezelés, Társadalmi ismeretek: társas kapcsolatok, lakóhelyi, közlekedési helyzetek, felkészülés

összehangolni. • Meghallgatni, megvitatni, ha indokolt, elfogadni az eltérő véleményt. Ismeretek • Az ember és az emberi kapcsolatok fejlődése, bővülése az egyéni élet során (életkori sajátosságok). • Belső pozitív és negatív emberi tulajdonságok feltérképezése. • Alkalmazkodás, választás, segítségkérés formáinak ismerete. • Megértés más viselkedésével kapcsolatban. • Vigasztalás, együttérzés, nagylelkűség. • Verbális és nem verbális jelek (mimika, testtartás, testbeszéd) felismerése és tudatos alkalmazása. • Véleménynyilvánítás megfelelő hangnemben és megfelelő összefüggésekben. Tevékenység Érzelmei közlése, megértése képről, gesztusból, mimikából, testbeszédéből. Saját külső és belső tulajdonságok megfigyelése és megfogalmazása, önjellemezés. Társak, környezet jellemzése. Irodalmi művekben, filmekben és más médiákban az ember és az emberi kapcsolatok fejlődésének, bővülésének megfigyelése. Minél kevesebb segítséggel vélemény megfogalmazása, felvállalása az adott csoportban. Viselkedésminták, napi helyzetek dramatizálása. Adott alkalomnak megfelelő külső megjelenés (ápoltság, öltözködés) jelentősége, annak pozitív és negatív hatása. Csoportos beszélgetés: - párkapcsolatok, barátság, szerelem - milyen az igazi barát, mi engedhető meg az iskolában, mikor van a testi szerelem ideje, partnercserék, betegségek, védekezés,	a felnőtt életre, Információs eszközök használata: anyaggyűjtés, filmrészletek, Gyakorlati képzés előkészítése: munkavállalás, munkahelyi viselkedés,
---	---

házasság. - a hazajárás ideje, munkamegosztás otthon, egyedüllét szükségessége, annak tapintatos közlési módja. Lehetőségek és következmények megbeszélése példákon keresztül. - Szerepem a közösségben, törekvés a reális helyzetfelismerésre. - Hogyan tudja az egyén segíteni a csoportot? - Miképpen tudja a csoport segíteni az egyént?	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	A már tanult udvariassági formák gyakorlása, és bővítésük újabbakkal. Megbeszélt helyzetek helyes megoldásához szükséges formulák (térjen ki a konfliktusok elől, ne válaszoljon). A tárgyaló helyzetek átlátása, megértése, szükséges fogalmak tisztázása. Családtag, munkatárs, alkalmazott, teljesítmény, önzetlenség, hűség, ragaszkodás, érettség, felelőtlenség, házirend, napirend, kötelességtudó, megbízható, együttérzés, szolidaritás,

A fejlesztés várt eredményei a 10. évfolyamos ciklus végén	A törvénytisztelő, türelmes magatartás megalapozása, törekvés mások elfogadására. Saját értékeinek ismerete, a pozitív tulajdonságainak erősítése, véleményének kulturált megfogalmazása. Az önismeret, valamint az önálló gondolkodás és cselekvés iránti igény kialakítása, fejlesztése, törekvés a káros szokások kijavítására. A helyes viselkedés formáinak, fordulatainak ismerete, érzelmeinek megfelelő kezelése.
--	---